

Az operatőr emlékművéneél

Ritka vendége volt Klígl Sándor szobrászművész műtermének a napokban. Eiben István operatőr emlékére készített szoborkompozíció eredeti méretű gipsz-szobrát tekintette meg a MAFILM vezetősége képviselőjében Illés György, Kossuth-díjas kiváló művész, sok-sok operatőr-generáció útrabocsátója, a Színház- és Filmművészeti Főiskola tanára, a magyar filmművészet kimagasló egyénisége és Vayer Tamás, a filmgyár díszlettervezője. Az Eiben István munkásságára utaló operatőr-emlékművet a MAFILM parkjában, a magyar hangosfilm fél évszázados jubileuma alkalmából állítják föl még az idén. Illés György Eiben tanítványának és pályatársának is tartja magát. Így beszél róla:

— Eiben István 1916-ban, tizenévesen lett a Kinoriport munkatársa, a tízes évek végétől pedig a legtöbbet foglalkoztatott operatőr. 1958-ig, haláláig, mintegy 150 filmet forgatott. Olyan híres magyar alkotásokat, mint a két bálvány, Mágnes Miska, Uri muri, Dollárpapa, Rokonok, Felfelé a lejtőn. Igazi östehetség volt, aki mozigépezésből verekedte magát az európai filmművészet kimagasló alakjává. Operatőri habitusának lényege azoknak a filmeknek szándékából és mondandójából fakadt, amelyeket a két háború között forgatott. A karrier-történetek, vígjátékok operatőri feladata, hogy eladhatóvá tegye a soványka cselekményt megszépítse, díszítő-elemével fokozza a mondandó idealizmusát. A felszabadulást követően, Eiben hatalmas tapasztalatainak birtokában is, ez okozta a legnagyobb nehézséget. Nehezen tudott váltani, idegen volt számára a realizmus, a valóságábrázolás.

— Illés György első filmjét 1952-ben Fábry Zoltánal forgatta, mely a rendezőnek is első önálló alkotása volt. Azóta sok-sok közös siker fűződik nevükhöz. Kérem, szíjjon legfrissebb közös munkájukról.

— Örkeny István Rekvium — In memoriam Hannover István, szül. Budapest 1917-ben, megh. 1951-ben a váci fegyházban című, 1960-ban írott novellájából forgatunk filmet. Örkenynek ez a szívszorító története az ötvenes évek első éveibe vezet el a nézőket. Hannover Balázsovits Lajos, Nettit, Frajt Edit, Pelle Gyulát Gálffy László, az ügyvéd-

Nagy László felvétele

Az Eiben-emlékmű előtt Klígl Sándor, Illés György és Vayer Tamás

férjet a régen látott Kálmán György alakítja. Egy éjszaka története a Rekvium, amikor visszapergetik a szereplők emberi sorsát. Annyit dolgoztam már Fábryval, hogy szinte szavak nélkül értjük egymást. Életművének minden alkotását egyetlen gondolat inspirálja, a humánus. Az erőszak ellen, az ember mellett foglal állást. Van mondanivalója, képillet is megfogalmazható véleménye korrunkról. Személyiségének varázsa abban rejlik, hogy történetét úgy adja elő: nemcsak a nézőknek szerez örömet, hanem minden munkatársának, a főszereplő színésztől az ügyelőkön, világosítókön át a kellekesig. Azon kevesek közé tartozik, aki mindig arról beszél, amit gondol. A filmrendezők között tán ő az utolsó, aki ismeri a titkot: cipőb a suszternál, ruhát a szabónál...

— Fábry képzőművészek indult. A főiskolán Réti István tanársegédje, majd színházi rendező. 1945 után a Magyar Színház főrendezője. Grafikákat és könyvillusztrációkat készít. Első filmjét 52-ben rendezte. Hogyan dolgozhat Vayer Tamás díszlettervező egy olyan rendező mellett, akinek vizuális kultúrája igencsak meghatározó jellegű?

— 1965-ben diplomáztam és ismeretlenül Fábry Zoltánt kerltem opponensnek. Úgy foglalkozott velem és munkámmal, mintha régi jó barátok lennénk. Emberileg a legtöbbet adta azokban az időkben. A filmgyárba kerülve egy véletlen során jutottam stábjába. Együttműködésünk során kicsit feszélyeztettem, hogy ő képzőművészként közeledik a munkához, ám feloldotta nehézségeimet, hogy mindig tisztelőben tartotta a másik ember elképzeléseit, véleményét. Ma ez az önállóság már természetes, mindannyiunknak konkrét és határozott elképzelése lehetnek. Fábrynak megvan az a varázsa, hogy személyiségével ambicionálja társait, s azt sugallja minden megnyilvánulásánál, hogy a produkció minden résztvevője egyenrangú alkotótárs.

Klígl Sándor Eiben István emlékére készített operatőrszobra hitelt nyert a tanítványok, pályatársak szemében is. A magyar hangosfilm az idén ünnepli megszületésének 50. évfordulóját. A jubileum egyik szép akcusa lesz a szegedi szobrász művének leleplezése a Magyar Filmgyártó Vállalat kertjében. Emlékezésül a magyar film úttörőre, elismerésül a szegedi szobrász-

Tandi Lajos

Gémes Eszter

Történetek

Rúza Sándorról

Ki az erősebb?

Egyszer Rúza Sándor felvetette a kérdést: — Ugyan van-e nálam erősebb embőr az Alföldön? — Van! — mondta Kátai. — Alig hiszöm én azt! — feleli Sándor. Mőg ső túrnék nálam erősebb embert a környezőtőmbel! Ki vóna a? — Albár körül él egy juvász, annak az erejűvé nem mérközik sönki! — mondja Kátai.

Rúza gondolkodik: még a saiat embőre is tud nála erősebbet? Kimegy, két új kötőfékszárát kerit elő.

— Imre, gyere! Mőgyünk Albárral! Szömőmbetűnt őkelme nekőm, mikő a szentősi vásárba ősseveszőt a cigányokká! Az isztrongia botja volt nála, csak úgy hullott a nép előtte. Ha erősebb nálam, akkor ő annyi, mintha hőt lőnne. Ha gvőnőgőbb havz éljön! — Tőbbet nem beszéltek jó éjszakába haitlott már az este, amikor odaértek. A pulik felriadtak, a juhász kilépett, leszőlőtotta őket. — Jó estét kívánunk! — Adjon az Isten — fogadja a juhász — Kerüljenek kentők beliebb! — invitálja őket. — Mőg ső kérdi kő kik vagunk? — En két embőrtő odabe is ráérők kérdőzős-kődni.

Hosszú deszkaasztal mellé ülteti őket. — Jó az üdő! — mondja Sándor. — Ühüm! — felel a juhász. — Hány a láb kőné? — kérdi Sándor. — Háromszáz négyvel. — Oszt egyedő haikászti kend? — Nem a': egy bujtár, két puli mőg a szamar! — Hány szőlke a téj? — Van az vagy négyven. — Sok — feleli Sándor. — Sajtolunk — válaszol a juhász. — Sok-e a forint? — Sok, de nekem abbő szőken pottyan. — Hogy-hogy? — kérdi Sándor. — A gazda kasszáról. — Kődnek nincs felesége? — Az a faluban van. — Akkő csak ketten vannak kentők? — Egy szállá ső többen. — Úgy hallom, kő erős embőr! — A hír emén, a jó lő húzta kocsi után porzik az út!

— Miben rejlik kendnek az ereje? — Ahogy kívántatlık, Bfrok emelést, szaladást őklőzést, ujjhúzást, kötőlészakaitást. Mindgy! — Adja kő az ujját! — Mfket? — A kicsit!

Őssezaksztlják a kisujjukat. A juhász nevetve, Sándor nekivőrsődve Sándor kisujja kiegvenseddett. Ott bujkált már a kegvetlen láng a szemében. Előveszi a két kötőfékszárát, az asztralra teszi. — Válasszék kőd! Mőlyünk bírī őszakaitani? — Játszva! — felel a juhász. — Ide süss! Egy rántásra. Jó vőt? — Jó! — felel Sándor. Most már rajta a sor. Egvet-egvet csavarint a kötőlen a kezén keresztűl fogja. — De nem oda ám Buda! Az én kezembe símán vót a kötél, nem csavartam a kezem fejire. Ugyan még így is nehezed lősz őszakaitani.

Népfront- megbeszélés

Ülést tartott tegnap a Hazafias Népfront megyei elnöksége. Eitlerné dr. Szilágyi Júlia, a béke- és barátság bizottság elnöke tájékoztatót a megye népfront-bizottságainak idei béke-, barátsági és szolidaritási programjáról. A településfejlesztési verseny 1980. évi eredményeiről, az 1981. évi célkifizésekről dr. Bérczi Gyula, a megyei tanács tv. tervosztályának vezetője beszámolt be. A megyei bizottság és az elnökség idei munkatervét Ősz Károly, megyei népfront titkárhelyettese ismertette.

Elhunyt idős Dudás Béla

Hetvennégy éves korában elhunyt idős Dudás Béla, a Felszabadulási Jubileumi Emlékérem, a Munka Erdemrend, a Tanács Munkaért Emlékplakett tulajdonosa. 1945 óta volt tagja a pártnak.

Tanult szakmája kovács, a Falemezgyárban dolgozott. Itt az üb elnöke volt. Az ellenforradalom idején sokat zaklatták mozgalmi tevékenysége miatt. Részt vett

Kiskundorozsmán a párt újjászervezésében, a mezőgazdaság szocialista átszervezésében. Aktív közéleti tevékenységet végzett. A járási pártbizottság apparátusában dolgozott, onnan vonult nyugdíjba.

Kiskundorozsmán helyezték örök nyugalomra. Rokoni, elvtársai, barátai búcsúztatták.

Az MSZMP szegedi járási bizottsága

Cserepek

Szines magyar film. Írta: Gaál István. Fényképezte: Lőrinc József. Rendezte: Gaál István. Főbb szereplők: Zsigmond Malanowicz, Várkonyi Szilvia, Szakács Eszter, Bihari József, Tanay Bella, Kovács János.

A főhőstől azt kérdezi gimnazista fia: mi az, hogy marginalizálódás? A kérdés Gaál István új filmjének kulcsszavára vonatkozik. Az emberitársadalmi marginalizálódás, a szélre vetődött, idegi és erkölcsi válságba került személyiség lehetőségeit járja körül, nagy figyelemmel, pontossággal, a képi dramaturgia Magyarországon ritkán látható kitűnő alkalmazásával.

Gaál István rengeteget tanult Ingmar Bergmantól, s a nagy mester keze nyomát lát-szik legújabb alkotásán. Igaz, egyben mintha Gaál vissza térne művészi indulásának bizonyos módszereihez, ám tény: kísérlet sikerrel jár. Jóval magasabb művészi színvonalon, mintegy megszüntetve-megőrizve tudta megvalósítani látomását.

Vig András formatervező sorsa egyszerre hordozza magában a jelen Magyarországnak súlyos, az értelmiséget alkalmassint kilátástalan helyzetekbe is sodró valóságait, és az embernek, mint örök választásra ítéltett individuumnak aprólékos, hiteles ábrázolását. E kettősség egyetlen pillanatra sem bomlik fel, sőt: egymást erősíti, egymást egészíti ki mindvégig. Gaál István nem oknyomozó, riportelemeket is tartalmazó művészfilmet készített, noha a látzat néha,

mintha ezt mutatná. A Cserepek az ember talpraállását, a válságokból történő kilábolást rögzíti, s úgy, hogy szinte szokatlanul tűnik a kimondott tények, a párbeszéd, a közéleti viszonyok, a szinte bántó létezés. Pedig csak olyanok — mint a valóságban. Gaál ugyanis, Bergmant követve, eljutott a felismerésig: a filmművészet színpadszerű elemeit a premier planok roppant tudatos alkalmazásával úgy illeszti képi keretbe, hogy a verbális eszközökön túl képes bonyolult lélektani törvényszerűségeket egymás mögé sorakoztatni.

Legfőbb élmény a film színesi teljesítményei közül a lengyel Zsigmond Malanowicz játéka. Ahogyan ez a baráz-dált arcú, szemében hallatlan keserőséget hordozó színész elénk állítja azt az értelemes, aki maga sem képes igazán kimondani mindazt, ami miatt kórházba kerül, kimondani a tényezőket — fia, szülőföldje, annak fel-

ismerése, hogy az emberek talán mégsem végtelenül idegenek egymástól — melyeknek köszönhetően újra fel tudja emelni a fejt és vállalja a további harcot: telitalál. Személyiségének ellentmondásait legtöbbször csak egy-két apróbb mozdulattal, szemrebbenéssel regisztrálja, bravúrosan. A sajnos élete utolsó filmszerepében látható Bihari József, továbbá Tanay János és a szegedi Kovács János még az, akiknek játéka külön is dicséretet érdemel.

A film végén nyári záporban egy öregasszony virágcserepeket tesz ki az esőbe: hadd ázzanak, attól nőnek jobban. Vig András, hirtelen ötlettől indítva, odafut hozzá, és segít cserepeket rakogatni, miközben szakad az égi áldás. Soha ne lássunk szebb filmi jelképet arra az örök erkölcsi követelményre, miszerint az ember vállalja a sorsát jelentő harcot. Hiszen attól nő igazán.

Domonkos László

Üzletek

ünnepi nyitvatartás

Holnap, pénteken valamennyi élelmiszerüzlet 19 óráig tart nyitva. Az ennél később záró boltok szokásos hétköznapi nyitvatartásukat szerint várják a vásárlókat. Az együnnészes élelmiszerüzletekben 12—13 óra között ebédüznetet tartanak. A piaccsarnok, a piacok, a piac

területén levő pavilonok 17 óráig lesznek nyitva. Az edésség-, a dohány- és a virágüzletek, az iparcikk és ruházati szaküzletek, az áruházak a pénteki nyitvatartási rend szerint fogadják a vendőket. A vendőglőhelyeken viszont szombati nyitvatartás lesz.

Április 4-én, szombaton a dohány-, edésség- és virág-boltok vasárnapi, a vendőglőhelyek szombati nyitvatartás szerint üzemelnek. Minden más üzlet, áruház és piac zárva lesz. A vasárnapi tej- és kenyérgyártásra kijelölt vendőglőhelyeken a szokásos rend szerint forgalmazzák a két alapvető élelmiszert.

Április 5-én, vasárnap a phenőnapnak megfelelően tartanak nyitva a dohány-, az edésség- a virágüzletek, a piacok és a piaccsarnok, csakúgy, mint a vendőglőhelyek. Minden más üzlet, áruház zárva lesz. A vasárnapi tejhez és kenyérhez a szokásos, kijelölt helyeken lehet hozzájutni.

Április 6-án, hétfőn nem lesznek nyitva a hétfőn rendszeresen zárva tartó hús- és élelmiszerboltok. A többi kereskedelmi és vendőglőipari üzlet, a piaccsarnok, a piaccsarnokhoz hasonlóan a hétfői rend szerint lesz nyitva.

Forgalomkorlátozás

A hazánk felszabadulásának 36. évfordulója alkalmából rendezendő koszorúzás ünnepség miatt holnap, pénteken 15 óra 30 perctől 16 óra 40 percig forgalomkorlátozás lesz Szegeden a Szechenyi téren és környékén. Több busz terelőútvonalon közlekedik.

(Folytatjuk.)